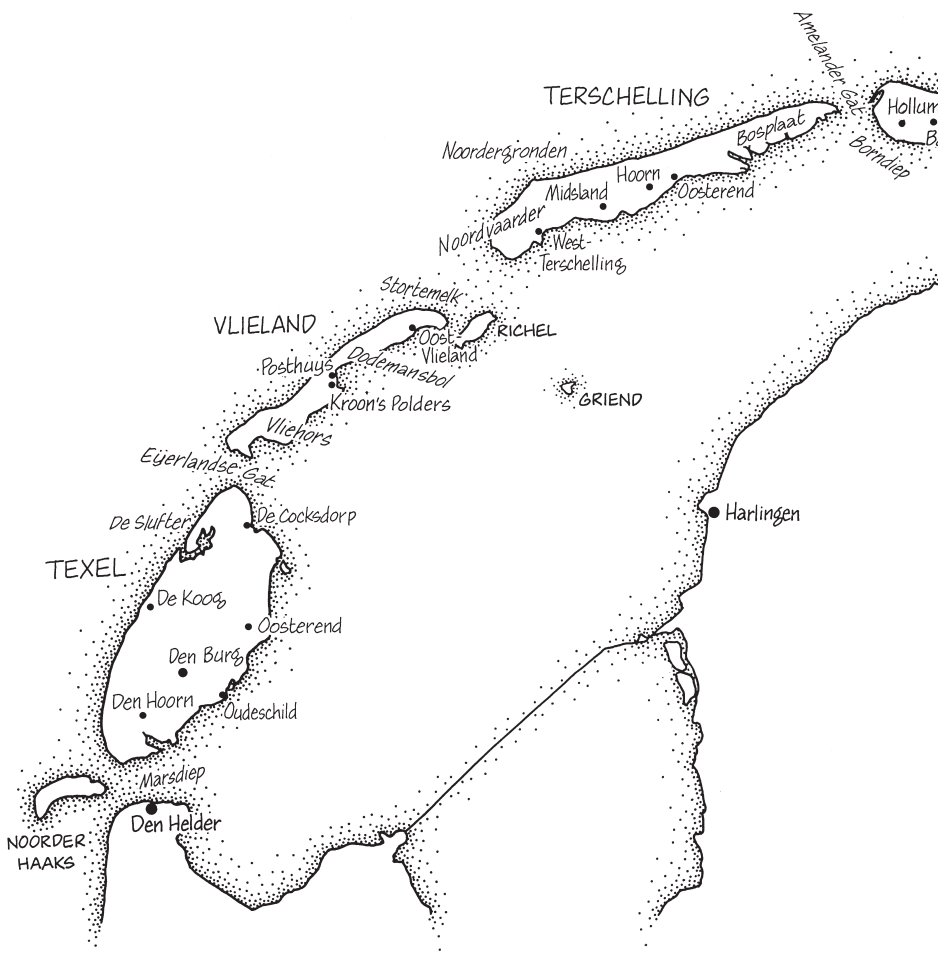
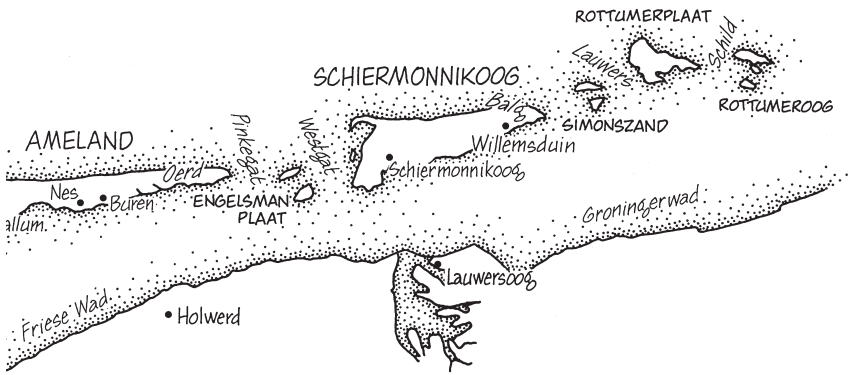

Inhoud

Voorwoord	9
Stilte op de Bosplaat	11
Impressies van Vlieland	25
Wad leuk! <i>Heilwasser</i> en duinparels	35
Een dorp met twee vuurtorens	41
Texelpad	47
Rottumerplaat	53
Landing op Griend	61
De Vlieland-symfonie	65
Verdronken dorpen	77
Dodeneiland	87
Waddenhoppen	91
Stortemelk – goed voor elk	99
Een vreemde eend in de bijt	121
Tobbedanser en Vlietamine	129
‘Stom eiland’. Kinderboeken over Vlieland	141
Vlieland anders. De doolhof van het zwammenrijk	157
Noorderburen	165
Rotgans	171
Hotel Excelsior	177
Aantekening	181

Voorwoord

Voor mij zijn de Waddeneilanden allereerst een museum vol herinneringen. Een museum waarin de bordjes met jaartallen zijn verwijderd. ‘In het verleden is de tijd niet meer,’ dichtte J.C. Bloem en dat is juist gezien. Uiteraard weet ik wel ongeveer welke herinneringen bij welke leeftijdshoren, maar niet precies. In het geheugen springen de beelden van wandelingen, fietstochten, zwem- en tennispartijen onbekommerd haasje-over.

Mijn ouders brachten graag hun vakantie op Ameland door. Een enkele keer weken ze uit naar Terschelling of Texel. Later sloot ik me samen met een schoolvriend aan bij diens ouders, die ’s zomers zes weken lang op Terschelling of Vlieland kampeerden. We vulden onze dagen met vogels kijken en schelpen zoeken.

Vanuit Groningen, waar ik studeerde, week ik af en toe uit naar de jeugdherberg op Schiermonnikoog. In diezelfde tijd versterkte ik mijn band met Vlieland, waar ik zomermaanden lang werkte op camping Stortemelk. In de jaren zestig zwaaide Jaap Kolleman daar de scepter. Een man die in een antiautoritaire tijd een natuurlijk overwicht bezat.

Ik heb zijn portret getekend in ‘Stortemelk – goed voor elk’, een van de betere verhalen in mijn debuut *De noordkromp en andere verhalen* (1978). Ik kon het niet laten het opnieuw in deze feestbundel op te nemen. De oorlog die, zoals beschreven, tussen de verschillende blokken op het kampeerterrein uitbrak, is wel degelijk gebaseerd op de irritaties die er waren.

Het voorgaande maakt al duidelijk dat de Waddeneilanden voor mij, behalve vakantieoord en (soms) een refugium, een literair concept zijn. Meer dan eens boden ze de inspiratie die ik voor mijn verhalen en romans nodig had. Hetzelfde gold, wat Vlieland betreft, voor de dichter J. Slauerhoff en de Noors-Nederlandse zeeschilderes Betzy Akersloot-Berg, die in deze bloemlezing dan ook niet worden overgeslagen.

In *Mijn Wadden* noemde ik de eilanden al eens de ‘kroonjuwelen van Nederland’. Dat klinkt een stuk positiever dan ‘Vliebiza’ of ‘Nova Zembla van Nederland’ (Terschelling). Al is niet alles goud wat er blinkt, en word je aan zee soms misleid door fata morgana’s (ofwel ‘strandblink’), toch leek mij deze erenaam de juiste ondertitel voor dit boekje.

Stilte op de Bosplaat

West-Terschelling biedt een sprookjesachtige aanblik. De vier stralenbundels van de Brandaris vegen over de besneeuwde daken van het dorp. Het is een hele kunst om niet op de straatstenen uit te glijden. Hoog in de grauwe lucht drijft de maansikkel in een vaalgele halo.

Het eiland verkeert in winterrust. Een groot aantal hotels en restaurants is gesloten. Wij – mijn dochter en ik – wilden eigenlijk zo dicht mogelijk bij de Bosplaat, een natuurreservaat van kwelders, slenken en duinen, logeren, maar dat is niet mogelijk. Noodgedwongen nemen wij daarom onze intrek in een logement aan de voet van de vuurtoren.

De Bosplaat leek ons een ideale plek om de landelijke stilte te ervaren. Hier woont geen mens en de kans op recreanten is in de winter uiterst gering. De kans dat de stilte tot ons zou spreken in een onbekende taal was dus levensgroot. Althans, volgens de antropoloog Jan van Baal, oud-gouverneur van Nieuw-Guinea, die indringend over stilte heeft geschreven. Als je zelf stil bent en vagelijk luistert naar het koeren van een duif of het ruisen van de branding, dan stel je je volgens Van Baal open voor wat uit het niets op ons afkomt. Je verkeert in een toestand die te vergelijken is met

die van een medium in een spiritistische seance: de geest is leeg en het samengaan van stilte en passiviteit vormt een krachtige stimulans voor het optreden van visioenen.

Bij wijze van voorbereiding hadden wij, of beter: ik, ook een blik geworpen in *Zomaar wat zwerven* van Bert Garthoff (1913-1997). Ruim twintig jaar presenteerde hij het radioprogramma *Weer ofgeen weer*, de voorganger van *Vroege Vogels*. Garthoff wordt tot de natuurromantici gerekend. Pas in de natuur, in de vrije ruimte buiten de stad, tussen de bomen en de vogels, zou de mens zichzelf kunnen hervinden. Stond je in alle vroegte op, dan kon je de rust en stilte van de eerste uren van de ochtend ervaren. Op dat ogenblik hoorde je de ‘stilte-stemmen’ van de ‘maatslaande tjiftjafjes, de riedelende fitisjes en de tjakkerende lijsters’. Vervuld van een geluksgevoel kon je dan aan de rest van de dag beginnen.

In alle vroegte haasten wij ons naar de bus die ons naar Oosterend zal brengen. Nog steeds lijkt het eiland op een kerstkaart van Anton Pieck.

‘Twee keer Bosplaat,’ zeg ik tegen de chauffeur.

‘Twee keer naar het eind van de wereld,’ antwoordt hij. ‘Weten jullie wel dat er storm en sneeuw op komst is?’

Onderweg stappen er een paar passagiers in, maar niemand gaat mee naar Oosterend. Daar aangekomen zoeken wij in het bushokje beschutting tegen het witte geweld dat met vlagen uit de hemel neerdaalt. Na een kwartier stopt dezelfde chauffeur bij het hokje en opent de deuren. ‘Heel verstandig,’ groet hij joviaal. ‘Stap maar in.’

Een aantrekkelijk voorstel, maar we hebben vandaag andere plannen.

Na een tijdje hebben de sneeuwbuien hun lading gelost en dringt zich steeds meer blauw tussen het grijs van de wolkenlucht door. We houden een noordoostelijke koers aan. Na een paar kilometer stuiten we op een infopaneel over de Boschplaat (Staatsbosbeheer en de Topografische Dienst hebben een voorkeur voor de oude spelling), dat ons voorhoudt dat wij een natuureservaat van Europese allure gaan betreden. De punt van de Bosplaat draagt de toepasselijke naam Noordkaap. ‘In de winter is de Boschplaat een verlaten gebied,’ luidt de tekst. ‘De begroeiing is verdord en het lijkt of er bijna geen leven meer is. Slechts een enkele kiekendief cirkelt eenzaam rond. Soms staat tachtig procent van het gebied onder water.’

Achter de stuifdijk, de ruggengraat van dit gebied die de zandplaat met het eiland verbond, regeert de wind met harde hand. Zelfs de branding wordt overstemd. Geregeld gaan troepen meeuwen op de wieken en laten ze met minime vleugelbewegingen zien hoe je je in het luchtruim moet handhaven. Winterkoninkjes, bruine pluisbolletjes met een vaantje, die soms boven het struikgewas opstijgen, weten niet hoe snel ze weer in de luwte van de vegetatie moeten verdwijnen. Om ons heen strekt zich een groenbruin landschap uit, afgewisseld met sneeuwplekken en blond wuivend helmgras. Aan de voet van een bunker is een driehoekig gedenkteken neergezet met daarop het gezicht van Kapitein Rob en de snuit van zijn trouwe hond Skip. De woorden ‘Het geheim van de Bosplaat’ completeren het geheel.

Het monumentje verwijst naar de stripverhalen over ‘Kapitein Rob van West-Terschelling’. Vooral tussen 1945 en

1960 waren die zeer populair. *Het geheim van de Bosplaat* werd in 1947 in *Het Parool* afgedrukt.

Waar het fietspad in een zandweg overgaat, staat een tweede infopaneel. De ‘tip van de boswachter’ is de moeite waard: ‘De weg terug is even lang als de heenweg. Ken uzelf.’ Wil je de Noordkaap bereiken, dan moet je van paal 20 naar paal 28 lopen. Aangezien de afstand tussen twee palen een kilometer is, gaat het dus om acht kilometer. Wanneer we bij een duinovergang de zee proberen te bereiken, worden we door een bulderende storm tegengehouden. Een onstuimige branding heeft de strandpalen tot aan de rode koppen onder water gezet. Wind en zee zorgen hier voor een woest spektakel – het zand geselt onze gezichten, gelig schuim bedekt het strand en stuift door de lucht.

Het is wel eenzaam en verlaten op de Bosplaat, maar van stilte is geen sprake, en zeker niet van de ‘sprekende stilte’ van Jan van Baal. Aan zijn twee voorwaarden – diepe rust en passiviteit – wordt beslist niet voldaan; in het luchtruim heerst het stormorkest en als wandelaars hebben wij geen boodschap aan lanterfantten.

De zandweg gaat over in een graspad dat steeds drasiger wordt. Spoedig strekt een lint van plassen zich voor ons uit. Op de einder verheffen zich rijtjes duinen. In de verte, achter de Noordkaap, duikt een mast of baak in de eindeloze ruimte op. De verreijker onthult dat het om een rood-wit gebandeerde toren gaat. De vuurtoren van Ameland! Nee, een visioen kun je het niet noemen, maar het lijkt ons een mooi moment om terug te keren naar de bewoonde wereld.

Jaren later keer ik – dit keer moederziel alleen – in augustus terug naar het eiland. De zomerse vakantiedrukke staat in schrill contrast met de winterse rust die ik eerder op Terschelling aantrof. Voorzien van een wandelroute die in het teken staat van Kapitein Rob – het bekende logo van de kapitein, compleet met pijp en hond, dat op grote stoeptegels is aangebracht kun je een rondje door het dorp maken. Haastig laat ik het haventerrein met de viskramen en de wolk van patat- en kibbelingmeeuwen – twee ondersoorten van de *Larus argentatus* (zilvermeeuw) – achter me. Café-restaurant 't Wakend Oog ontvangt me met open armen, maar ik laat me niet afleiden. Dit nooit slapende oog waakt, net als de Brandaris, over allen die hun brood op zee moeten verdienen. West-Terschelling is van oudsher namelijk een echt zeemansdorp, wat je aan de stevige, zwaaiende maritieme pas van veel oudere inwoners nog wel kunt zien.

Langs de behouden gebleven commandeurshuisjes in de Commandeurstraat, die verwijzen naar de zeventiende-eeuwse walvisvaart, passeren we het museum 't Behouden Huys. De kanonnen die er dreigend voor staan, hebben niets met de reizen van Willem Barentsz te maken, maar alles met de ondergang van het goudschip de Lutine (1799). Een doodenkele keer vindt een oplettende badgast nog een geel of kopergroen uitgeslagen Lutine-muntje op het strand.

Op Vlieland en Terschelling is Lutine een goed ingeburgerd woord. Straten en cafés zijn ernaar vernoemd. Er bestaat zelfs een Lutineprijs, die in 1999 werd toegekend aan de samenstellers van het boek *De Lutine 1799-1999*.